

Audycja Nr 127, „Listy Apostoła Pawła do Zborów Chrześcijańskich, jako szczególny gatunek literacki ksiąg biblijnych”, Sobota 28 kwiecień 2012.

W Audycji „Wczoraj Dziś i na Wieki”, witają się z naszymi słuchaczami Ireneusz Kołacz, Tadeusz Żurek i Przemysław Merski. Tematem naszym są listy apostoła Pawła napisane do zborów chrześcijańskich i będące szczególnym gatunkiem literackim ksiąg biblijnych. Stanowiąc prawie połowę zawartości Nowego Testamentu, ich ważność podkreśla fakt zaliczenia ich do najwcześniejszych spisanych dokumentów chrześcijańskiej wiary.

Pisanie listów było dla apostoła Pawła jednym ze sposobów pośredniego oddziaływania na powstające pod jego wpływem zbory chrześcijańskie. Teren jego pracy apostołskiej był tak rozległy, a potrzeby organizacyjne tak rozliczne, że nie mogąc być obecnym wszędzie – wysyłał listy. Zadaniem jego współpracowników było poinformować go w porę o potrzebach i stanie organizacyjnym poszczególnych zborów. Właściwie, listy znaczyły nawet więcej niż osobiste przybycie Apostoła Pawła, jak czytamy w liście do Koryntian: *„Bo powiadają: Listy wprawdzie ważne są i mocne, lecz jego (Pawła) wygląd zewnętrzny lichy, a mowa do niczego.”* (2 Kor. 10:10) W jednym z ostatnich listów Nowego Testamentu napisanym przez Apostoła Piotra, widzimy, że korespondencję apostoła Pawła zaczęto już wówczas traktować jak pisma natchnione, choć ujmowała ona różne tematy w sposób trudny do zrozumienia, jak czytamy: *„A nieskwapliwość Pana naszego miejcie za zbawienie wasze, jako wam i miły brat nasz Paweł według danej sobie mądrości pisał, Jako i we wszystkich listach swoich mówiąc o tych rzeczach, między którymi są niektóre rzeczy trudne ku wyrozumieniu, które nieumiejętni i niestateczni wykręcają jako i inne pisma, ku swemu własnemu zatraceniu.”* (2 Piotr 3: 15-16 BG)

Listy Pawła nie są rozprawami teologicznymi, ale autentycznymi listami. Apostoł Paweł słusznie uważał odniesienie swych najgłębszych przekonań teologicznych do spraw, które miały miejsce w założonych przez niego zborach chrześcijańskich. Dlatego pisząc do zboru w Galacji 5:1-2, gdzie wierni byli pochodzenia pogańskiego, ostrzegał przed poddawaniem się obrzezaniu, i podkreślał wolność, jaką wierni mają w Jezusie Chrystusie. *„Chrystus wyzwolił nas, abyśmy w tej wolności żyli. Stójcie, więc niezachwianie i nie poddawajcie się znowu pod jarzmo niewoli. Oto ja, Paweł, powiadam wam:; Jeśli się dacie obrzezać, Chrystus wam nic nie pomoże.”* Pisząc do Koryntian przeciwstawiał się wewnętrznym podziałom, jak czytamy: *„A mówię to, dlatego, że każdy z was powiada: Ja jestem Pawłowy, a ja Apollosowy, a ja Kefasowy, a ja Chrystusowy. Czy rozdzielony jest Chrystus? Czy Paweł za was został ukrzyżowany albo w imię Pawła zostaliście ochrzczeni?”* (1 Kor. 1:12-13)

Apostoł Paweł odpowiadał Koryntianom na pytania dotyczące spożywania mięsa ofiarowanego bożkom. *„Co więc dotyczy spożywania mięsa, składanego w ofierze bałwanom, wiemy, że nie ma bożka na świecie i że nie ma żadnego innego boga, oprócz Jednego. Bo chociaż nawet są tak zwani bogowie, czy to na niebie, czy na ziemi, i dlatego jest wielu bogów i wielu panów, Wszakże dla nas istnieje tylko jeden Bóg Ojciec, z którego pochodzi wszystko i dla którego istniejemy, i jeden Pan, Jezus Chrystus, przez którego wszystko istnieje i przez którego my także istniejemy.”* (1 Kor. 8:4-6) Apostoł pisze również, z jaką powagą powinni wierni przystępować do corocznego obchodzenia Ostatniej Wieczerzy Pańskiej. *„Albowiem ja przejąłem od Pana to, co wam przekazałem, że Pan Jezus tej nocy, której był wydany, wziął chleb,*

A podziękowawszy, złamał i rzekł: Bierzcie, jedzcie, to jest ciało moje za was wydane; to czyńcie na pamiątkę moją. Podobnie i kielich po wieczerzy, mówiąc: Ten kielich to nowe przymierze we krwi mojej; to czyńcie, ilekroć pić będziecie, na pamiątkę moją. Albowiem, ilekroć ten chleb jecie, a z kielicha tego pijecie, śmierć Pańską zwiastujecie, aż przyjdzie. Przeto, ktokolwiek by jadł chleb i pił z kielicha Pańskiego niegodnie, winien będzie ciała i krwi Pańskiej.” (1 Kor. 11: 23-27) Pisze również o rozwijaniu darów duchowych: „Dążcie do miłości, starajcie się też usilnie o dary duchowe, a najbardziej o to, aby prorokować”, co oznacza umiejętność wykładania, nauczania. (1 Kor. 14:1)

List świętego Pawła stanowiący cenny przykład epistolografii, czyli sztuki pisania listów, nie zajmuje się jedynie sprawami codziennymi. Są to starannie opracowane dzieła wykształconego człowieka. Jego zdolności retoryczne najdobitniej przejawiają się w Liście do Koryntian, w rozdziałach 10-12, gdzie Paweł posłużył się ironią, czyniąc porównanie, do którego zmusili go oponenty. On przyznaje, że jeśli się czymkolwiek szczyił, zachowałby się niczym szaleniec, ale w odpowiedzi na ich wyzwanie, on może chełpić się tylko swymi cierpieniami dla Chrystusa, a nie własną elokwencją czy mądrością. W Liście do Rzymian w rozdziale 2-gim, umiejętnie posługuje się diatrybą, to znaczy prowadzi dialog a nawet spór lub rozprawę, wyrażając krytykę. W 1-szym Liście do Koryntian w rozdziale 13-tym komponuje hymn do miłości, a także wykorzystuje tradycje chrześcijańskie w Liście do Galacjan 3:28, „*Nie masz Żyda ani Greka, nie masz niewolnika ani wolnego, nie masz mężczyzny ani kobiety; albowiem wy wszyscy jedno jesteście w Jezusie Chrystusie.*” W Liście do Rzymian w rozdziałach 9 do 11, aby uwierzytelnić swoje nauczanie, podaje cytaty ze Starego Testamentu. Listy Pawła mają nie tylko osobisty charakter, ale także bardziej ogólny. Paweł jako apostoł miał poczucie, że przez zmartwychwstałego Jezusa został wyznaczony do reprezentowania Mistrza. Uważał, że listy zapewniają Zborom jego bliskość i pomoc w tym samym stopniu, w jakim czyniłoby to jego osobiste przybycie.

Listy Apostoła Pawła były pisane po grecku, z wyjątkiem Listu do Hebrajczyków, który wysłany był do Zboru w Jerozolimie. Przypuszcza się, że ten list napisany był po aramejsku, a później przetłumaczony przez Apollosa na język grecki. Działalność pisarską Apostoła Paweł rozwinął w latach 51-67. Pierwszym napisanym przezeń listem był List do Tesaloniczan, ostatnim List do Hebrajczyków. Chronologicznie zatem działalność ta jest ściśle uporządkowana. Większych trudności nie nasuwa również określenie miejsca powstania listów. Na uwagę zasługuje jednak fakt, że na 14 listów kanonicznych, 4 skierowane są do poszczególnych osób takich jak Filemon, Tymoteusz, Tytus, a 10 listów do zborów w następującym porządku: do Rzymian, dwa do Koryntian, do Galatów, do Efezjan, do Filipian, do Kolosan, dwa do Tesaloniczan, do Hebrajczyków. Niemal każdy z listów Apostoła Pawła podzielić można na część dogmatyczną, w której zawarte są pouczenia doktrynalne i część parenetyczną, która jest poświęcona radom, zachętom czy napomnieniom.

Wśród Listów apostoła Pawła znajdują się trzy listy, do tego stopnia wyróżniające się od pozostałych treścią, formą i określoną sytuacją historyczną, jaką wyrażają, że zostały ujęte w specjalną grupę i nazwano je listami „*pasterskimi*”. Są to dwa Listy do Tymoteusza i jeden do Tytusa. Treść tych listów zawiera pouczenia Apostoła dla Tymoteusza w Efezie i Tytusa na Krecie, dotyczące należytego zorganizowania powierzonych im Zborów. Dobór współpracowników, ich kwalifikacje, przykład

osobistego życia, troska o zachowanie czystości nauki chrześcijańskiej stanowią bezpośredni przedmiot rozważań apostoła Pawła. Pisze on przy tym jako przełożony do podwładnych i wszystkie jego nakazy mają charakter autorytatywny. Forma zasadniczo nie różni się od innych pism apostoła. Są to przecież „listy”, a więc ten gatunek literacki, którym wyłącznie posługiwał się apostoł Paweł. Ale listy te mają również pewien odcień zwierzeń osobistych. Choć przeznaczone do przeczytania całemu zgromadzeniu (1 Tym. 2:1, 4:12; 6:3; 2 Tym. 4:22; Tyt. 2:1; 3:15), to jednak są właściwie rozmową na odległość prowadzoną przez przyjaciół. Język omawianych listów również wyróżnia je spośród innych: słownictwo, podyktowane niewątpliwie odrębnym tematem obfituje w wyrazy nieznane z innych listów, a budowa frazeologiczna i styl mają jakiś specjalny koloryt, im tylko właściwy.

Składa się na to wiele powodów, uwolnienie Apostoła w r. 63 po pięcioletnim uwięzieniu (58-63), otworzyło przed nim nowe możliwości pracy misyjnej. Jego podróż na Wschód na tym etapie życia, do Efezu i na Kretę, postępujący naprzód rozwój chrześcijaństwa napotykał opory i zagrożonego wpływami filozofii Platona i religii wschodnich, nakazywały czujność i troskę o czystość nauki. „*Tymoteuszu! Strzeż tego, co ci powierzono, unikaj pospolitej, pustej mowy i sprzecznych twierdzeń, błędnej, rzekomej nauki, Do której niejeden przystał i od wiary odpadł. Łaska niech będzie z wami. Amen.*” 1 Tym. 6:20-21 Jest znamienym refrenem tych listów, przewijającym się od początku do końca poprzez nakazy różnego rodzaju. Jest to już inna płaszczyzna niż ta, którą znamy z czterech tzw. wielkich Listów Apostoła (do Rzymian, Galatów, 1 i 2 do Koryntian), nawet różna od listów więziennych, z którymi zresztą ma wiele punktów stycznych.

Starożytność przekazała nam wiele listów mogących słusznie uchodzić za wzór tego gatunku literackiego. Cycero, Seneka, Pliniusz Młodszy, to znani autorzy listów, które są czytane z zaciekawieniem i podziwem, głównie ze względu na ich sztukę literacką. Gdyby o wartości dzieła literackiego miały decydować kryteria estetyczne, to listy Apostoła Pawła niewiele miałyby wspólnego z wyżej wymienionymi. Jeśli jednak o wartości dzieła literackiego decyduje również treść i wpływ wywierany na potomnych, to z tego tytułu, listy Apostoła należałoby postawić na pierwszym miejscu. Nie uchybi to listom innych pisarzy starożytnych, a wskaże właściwą perspektywę oceny i kryteria już nie tylko estetyczne, ale ogólnie kulturalne. Wpływ listów Pawłowych na kulturę chrześcijańską był od początku przemożny. Życie zborów chrześcijańskich nie tylko z działalności Apostoła, ale i z jego pism czerpało natchnienie. Najtęższe umysły pochylały się nad ich komentowaniem i tak jest po dzień dzisiejszy. Wiele aforyzmów Apostoła Pawła stało się przysłowiami, żyjąc w świadomości współczesnych, ale prawdy w znaczeniu religijnym i moralnym, szukać będziemy w listach Apostoła, które jak gdyby do nas były skierowane.

Nasz czas dobiega końca, prosimy nas słuchać w czwartą sobotę maja, od której zajmujemy się analizą poszczególnych listów apostoła Pawła. Dla zainteresowanych podajemy naszą stronę internetową www.polishbiblestudents.com – a teraz czekamy na państwa telefony pod numerem 9415 1923, życzymy wszystkim słuchaczom dobrej nocy.